

УДК 811.11'42'22

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2022-12.13>

КРИТЕРІЇ ТЕКСТУАЛЬНОСТІ У РОМАНІ ЕММІ ТАН «КЛУБ ВЕСЕЛОЩІВ І УДАЧІ»

Карп Марта Андріївна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна

Оліярник Ірина Василівна

студентка кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна

У сучасній лінгвістиці все ще не існує універсального визначення для терміну «текст». З лінгвістичної точки зору текст – це комунікативне явище, яке відповідає сімом критеріям текстуальності. Текстуальність є основною властивістю, яка робить певний набір речень текстом. Вона характеризує текст за сімома основними ознаками: когезією, когерентністю, інтенціональністю, прийнятністю, інформативністю, ситуаційною зумовленістю та інтертекстуальністю. Якщо будь-який із критеріїв текстуальності порушено, то текст не виконує комунікативну функцію. В результаті дослідження було проаналізовано кожен з критеріїв відповідно до теорії текстуальності В. Дресслера і Р. А. де Богранда. Для демонстрації і підтвердження теоретичних даних було використано приклади уривків з роману Еммі Тан “The Joy Luck Club” англійською мовою та його версії «Клуб веселощів і удачі» українською мовою. Важливо відзначити, що ключовими критеріями є когезія та когерентність, адже вони відповідають за структурно-граматичну та семантико-змістову зв'язність тексту. Іншими важливими критеріями є інтенціональність та прийнятність, бо саме ці критерії більш пов'язані з змістом тексту. Ці критерії допомагають оцінити наміри автора тексту передати власне бачення та спроможність читача сприйняти та правильно інтерпретувати текст. Неможливо не врахувати критерій інформативності, адже цінність тексту полягає в його новизні. Наступним критерієм є ситуаційна зумовленість, що відповідає за доцільність тексту у поточній або повторюваній ситуації. Останнім, але не менш важливим критерієм є інтертекстуальність. Інтертекстуальність необхідно врахувати при написанні тексту конкретного типу, адже вона впливає на те, чи текст зможе справити очікуване враження на читача. В рамках дослідження необхідно наголосити на важливості взаємозв'язку всіх критеріїв для того, щоб певний набір речень міг набути ознак тексту. Результатом дотримання всіх критеріїв текстуальності є текст, який виконує комунікативну функцію.

Ключові слова: текстуальність, когезія, когерентність, інтенціональність, прийнятність, інформативність, ситуаційна зумовленість, інтертекстуальність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності.

Актуальність дослідження зумовлюється тим, що існує лише невелика кількість досліджень в сфері лінгвістики тексту, в центрі уваги яких є текстуальність. Текстуальність є базовим поняттям у дослідженні структури тексту. Варто зазначити, що критерії текстуальності мають специфічні форми реалізації, які можуть змінюватися залежно від функціонального стилю тексту та змін його лексичних, граматичних та структурних ознак. Тому дослідження критеріїв текстуальності в романі Еммі Тан “The Joy Luck Club” англійською мовою та його версії «Клуб веселощів і удачі» українською мовою дозволить зрозуміти особ-

ливості текстуальності у такому літературному жанрі як роман.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теорію текстуальності вивчали такі науковці як Р. А. де Богранд, В. Дресслер, А. Нойберт, Г. М. Шрев та Р. Фаулер та інші. У 1981 році Р. А. де Богранд і В. Дресслер у своїй праці “Introduction to Text Linguistics” висунули тезу про те, що текстуальність – це головна характеристика тексту. У своєму дослідженні вони намагалися донести, що головними критеріями текстуальності є когезія текстів і когерентність внутрішніх текстових світів. Поряд із ними вони розглядали ще п'ять критеріїв текстуальності: інтенціональність, прийнятність, інформативність, ситуаційну зумовленість та

інтертекстуальність. Р. Фаулер у своєму дослідженні узагальнив ознаки когезії, динамічності, локалізованості терміном текстуальність.

Мета роботи полягає у дослідженні критеріїв текстуальності та проведенні нарративного аналізу щодо особливостей їх функціонування в романі Еммі Тан “The Joy Luck Club” та його версії «Клуб веселоців і удачі» українською мовою.

Поставлена мета передбачає розв’язання таких завдань:

- дослідити теоретичні передумови дослідження критеріїв текстуальності відповідно до теорії текстуальності В. Дресслера і Р. А. де Богранда;

- здійснити нарративний аналіз критеріїв текстуальності у тексті роману Еммі Тан “The Joy Luck Club” англійською мовою та його версії «Клуб веселоців і удачі» українською мовою;

- визначити перспективи подальших досліджень

Виклад основного матеріалу дослідження.

Когезія – це найважливіший принцип і критерій текстуальності. Для великих обсягів тексту існують мовні засоби, які показують, як уже використані структури та конструкції можна повторно застосувати, змінити або стиснути. Серед таких засобів є повторення, часткове повторення, паралелізм, парафраз, проформа та еліпсис (Beaugrande&Dressler, 1981). У рамках цього дослідження ми використали приклади з роману «Клуб веселоців і удачі», щоб наочно продемонструвати кожен із цих засобів.

Розглянемо повторення як одну з характеристик когезії. Ми звернемо увагу лише на лексичну повторюваність, тобто повторення тих самих слів, виразів або конструкцій. Наприклад:

[1.] *Behind each hill, I could see shadows of another fish, and then another and another. За кожною з тих гір я бачила тінь від іншої такої рибини, а потім ще і ще* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Часткове повторення передбачає використання тих самих основних компонентів слова, але перенесення їх до іншого класу слів. Наприклад:

[2.] *Promise! Promise! Honey-sweetheart, my promise is as good as gold. Обіцяю! Обіцяю! Милий, моя обіцянка на вагу золота* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Паралелізм передбачає повторне використання тих самих структурних шаблонів, але наповнення їх різними виразами. Приклади з роману «Клуб веселоців і удачі» наочно демонструють такі повторення:

[3.] *And if you could float down this river and eat the moss for food, you would be strong enough to climb the peak. If you slipped, you would only fall into a bed of soft moss and laugh. And once you reached the top, you would be able to see everything І якби ти могла спуститись вниз цієї річкою і поїсти мох, то ти була б достатньо сильною, щоб піднятися на вершину. Якби ти послизнулася, ти б впала на ліжко з м'якого моху і лише засміялась. І як тільки ти досягла б вершини, ти б змогла побачити все...* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Наступною характеристикою когезії є використання парафраза. Парафраз – це повторення змісту зі зміною виразів. Поняття парафраза утотожнюється з поняттям синонімії. Наприклад:

[4.] *I'm drawn first to a large platter of chas-wei, sweet barbecued pork cut into coin-sized slices. Спочатку мене приваблює велика таця часвею, солодкої смаженої свинини, нарізаної скибочками завбільшки з монету* (Тан, 2005; Тан, 1989).

У тексті роману Еммі Тан «Клуб веселоців і удачі» можна виділити проформи, короткі слова, позбавлені власного конкретного змісту, які можна зустріти в тексті замість більш детермінованих виразів, що активують зміст. Найвідомішими проформами є займенники, які функціонують замість іменників або іменникових фраз, з якими вони співвідносяться (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад:

[5.] *A son can never go to somebody else's house to live. If he went, he would lose any hope for a future. Сину ніколи не слід йти жити в чужий дім. Якби він пішов, то втратив би надію на майбутнє* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Ще одним когезійним засобом, який сприяє компактності та ефективності тексту, є еліпсис. Еліпсис як стилістична фігура у літературі полягає в опущенні певного члена речення чи словосполучення, які легко можна зрозуміти за змістом поетичного мовлення. Наприклад:

[6.] *We need to think about what our marriage is really based on...not this balance sheet, who owes who what. Нам потрібно думати про те, на чому насправді базується наш шлюб...не бухгалтерський баланс, хто кому що повинен* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Когезію необхідно також розглянути через поняття часу та аспекту (Beaugrande&Dressler, 1981). У тексті роману Еммі Тан використано різні часові форми у різних аспектах, адже героїні розповідають свої історії в одразу кількох часових рамках.

[7.] Auntie Lin *explains* how mad she got at a store clerk who *refused* to let her return a skirt with a broken zipper. Тітонька Лін *розповідає*, як вона *розлютилася* на продавця магазину, який *не дозволив* їй повернути спідницю зі зламаною блискавкою (Тан, 2005; Тан, 1989).

Чітким засобом для сигналізації про зв'язки між подіями чи ситуаціями є сполучення та використання сполучних виразів. Слід обговорити принаймні чотири основні типи: кон'юнкцію, диз'юнкцію, контраюнкцію та субординацію (Beaugrande&Dressler, 1981).

Кон'юнкція у тексті роману Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі» представлена сполучниками "*and – і/ї/та*", "*moreover – більше цього*", "*also – також*", "*in addition – на додаток*", "*besides – окрім*", "*furthermore – крім цього*", та іншими.

Диз'юнкція у тексті роману виражена сполучником "*or – або*" (іноді розширюється до "*either... , ...or – або... , ...або*", "*ні... , ...ні*").

Контраюнкція виражена найчастіше сполучником "*but – але*", рідше сполучниками "*however – однак*", "*yet – проте*", "*nevertheless – тим не менше*", та іншими.

Субординація представлена в тексті сполучниками "*because – тому що*", "*since – оскільки*", "*as – тому*", "*thus – таким чином*", "*while – в той час як*", "*therefore – внаслідок цього*", та іншими.

Наступним критерієм текстуальності є когерентність. Деякі вирази мають кілька значень, але за нормальних умов у тексті можливе лише одне значення. Якщо передбачуваний сенс не відразу зрозумілий, з'являється невизначеність. Тривалу невизначеність можна назвати неоднозначністю, якщо вона ймовірно не передбачається, або полівалентністю, якщо автор тексту справді мав намір передати кілька сенсів одночасно (Beaugrande&Dressler, 1981). У романі Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі» є безліч виразів, які пов'язані з китайською культурою і значення яких є неочевидними для звичайного читача і залишають певний простір для власного трактування.

[8.] One was about a greedy girl whose belly grew fatter and fatter. This girl poisoned herself after refusing to say whose child she carried. When the monks cut open her body, they found inside a large white winter melon. Одна з історій була про жадібну дівчину, чий живіт ставав все більшим і більшим. Ця дівчина отруїла себе, відмовившись сказати, чю дитину вона носить. Коли монахи розрізали її тіло, вони виявили всередині велику білу зимову диню (Тан, 2005; Тан, 1989).

У китайській культурі біла зимова диня є символом жадібності, проте без додаткових знань читач може інтерпретувати цей символ й у інших значеннях.

Текст «має сенс», тому що існує певна безперервність сенсів серед знань, активованих конкретними виразами тексту. Можна з впевненістю сказати, що текст роману «Клуб веселощів і удачі» наповнений сенсом.

Варто зауважити, що користувачі мови, використовуючи або стикаючись із певним виразом, мають тенденцію активувати приблизно ту саму частину знань (Beaugrande&Dressler, 1981). Таким чином, читачі роману «Клуб веселощів і удачі» повинні володіти певними базовими знаннями, щоб їх активувати в процесі прочитання твору і повністю розуміти значення всіх виразів. Читача повинні розуміти поняття імміграції, бікультуризму та багато інших.

Варто зазначити, що значення концепції є сумою її можливих використань. Існує певна ймовірність того, що концепція охопить знання читача, де кожне поняття з'являється в одному чи кількох відношеннях до інших. Компоненти, важливі для ідентичності концепції, становлять детермінаційне знання (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад, в тексті роману є безліч тверджень, які є звичними і загальноприйнятими в китайській культурі:

[9.] Chinese people do business, do medicine, do painting. Китайці займаються бізнесом, медициною, малюють (Тан, 2005; Тан, 1989).

Компоненти, які справджуються для більшості, але не для всіх прикладів концепції, становлять типове знання:

[10.] Usually people ring the buzzer downstairs first. Зазвичай люди дзвонять в домофон внизу (Тан, 2005; Тан, 1989).

Компоненти, які є правдивими лише у деяких випадках, становлять випадкове знання. Наприклад, віра в те, що життєвий шлях людини визначений через дату народження:

[11.] Children were predisposed to certain dangers on certain days, all depending on their Chinese birthdate. Діти були схильні до потрапляння у певні небезпеки у певні дні, все залежно від їх китайської дати народження (Тан, 2005; Тан, 1989).

Коли певні вирази використовуються в комунікації, відповідні концепції та відносини активуються в ментальному робочому просторі. Цей процес ми можемо назвати активним зберіганням. Знання, які лежать в основі текстової діяльності зазвичай фігурують як глобальні шаблони, які зіставляють та специфікують для створення тексту і його сприйняття (Beaugrande&Dressler, 1981).

Коли якийсь елемент знань активується, здається, що інші елементи, тісно пов'язані з ним у ментальній пам'яті, також стають активними. Цей принцип часто називають ланцюжковою активацією. У процесі сприйняття ланцюжкова активація дає змогу формувати складні асоціації, створювати передбачення та гіпотези, а також розгортати ментальні образи далеко за межі того, що насправді стає явним у тексті. Детермінаційні та типові знання особливо схильні до ланцюжкової активації, хоча випадкові знання також можуть бути залучені, якщо вони досить сильно закарбовані у власному досвіді (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад:

[12.] *She is stuffing wonton, one chopstick jab of gingery meat dubbed into a thin skin and then a single fluid turn with her hand that seals the skin into the shape of a tiny nurse's cap. Вона саме фарширує вонтони і вправно розкладає пахуче м'ясо на тонке тісто, а потім одним плавним рухом руки запаковує оболонку так, що вона нагадує крихітний капелюшок, як у санітарки* (Тан, 2005; Тан, 1989).

У цьому уривку з роману Еммі Тан згадується китайська страва вонтони. Оскільки читач необов'язково знайомий з китайськими стравами, то авторка додає деталі щодо приготування та інгредієнтів страви, а також проводить паралелі з капелюшком санітарки. Таким чином, читач, який володіє попередніми знаннями про приготування їжі й про вигляд шапочки, може легко створити в своєму уявленні шаблон образу вонтонів.

Е. Тулвінг у 1972 ввів поняття епізодичної пам'яті на противагу семантичній пам'яті. Епізодична пам'ять містить записи власного досвіду, тоді як семантична пам'ять відображає властиві моделі організації знань (Tulving, 1972). Проте ці поняття важко проілюструвати за допомогою звичайних прикладів з тексту і вони потребують глибшого аналізу.

З точки зору економічності, кожен елемент знань може зберігатися в системі лише один раз, незалежно від того, скільки конфігурацій міститиме цей елемент. Така система забезпечує велику економію зберігання, але вимагає значні витрати на пошук (Beaugrande&Dressler, 1981).

У рамках цього дослідження необхідно дослідити деякі різновиди глобальних шаблонів. Фрейми – це глобальні шаблони, які містять загальні знання про якусь центральну концепцію. Наприклад:

[13.] *Christmas present. Різдвяний подарунок* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Схеми – це глобальні моделі подій і станів у впорядкованих послідовностях, пов'язаних за часовою близькістю та причинністю. Плани – це глобальні схеми подій і станів, що ведуть до визначеної заздалегідь мети. Сценарії – це стійкі плани, які дуже часто створюють для визначення ролей учасників та їхніх очікуваних дій. Всі ці глобальні шаблони є дуже важливими в контексті визначення когерентності (Beaugrande&Dressler, 1981).

В рамках цього дослідження необхідно також розглянути питання про спадкову передачу знань, тобто передачу знань між предметами того самого або подібного типу або підтипу (Beaugrande&Dressler, 1981). В поданому уривку з роману «Клуб веселоців і удачі» можна простежити такі взаємозв'язки:

[14.] *This bird, boasted the market vendor, was once a duck that stretched its neck in hopes of becoming a goose, and now look! – it is too beautiful to eat. Цей птах, хвалився торговець на базарі, був колись качкою, яка витягнула шию, сподіваючись стати гускою, а тепер подивіться! – він занадто красивий, його щоб їсти* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Когезія і когерентність є найбільш очевидними та важливими критеріями текстуальності. Проте вони не можуть забезпечити абсолютну межу між текстами та не текстами в комунікативному аспекті, тому ми повинні включити інтенціональність та прийнятність до стандартів текстуальності. Розглянемо більш детально критерій інтенціональності.

Поняття інтенціональності було створено для того, щоб охопити наміри творця тексту. У найбезпосереднішому розумінні цього критерію творець тексту має намір перетворити певну мовну конфігурацію у когезійний і когерентний текст (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад, в уривку діалогу з тексту роману Еммі Тан «Клуб веселоців і удачі» не вистачає певної когезії.

[15.] *I don't know.... I don't know. Everything... the way we account for everything. Не знаю.... Не знаю. Все...рахуємо все* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Інколи творець тексту може навмисно погіршити когерентність для отримання особливого ефекту. Наприклад, автор тексту може забажати приховати деякі знання, але в той самий час він може видати ці знання через порушення когерентності.

[16.] *My brothers had deaf ears. Мої брати були глухими* (Тан, 2005; Тан, 1989).

У цьому короткому уривку з роману Еммі Тан читача ставлять перед фактом, що брати героїні є глухими, проте згодом з контексту

і діалогів стає очевидно, що йдеться не про фізичну ваду, а лише про те, що брати ігнорували прохання матері.

У ширшому розумінні цього терміну, інтенціональність позначає всі способи, які творці текстів використовують для досягнення та реалізації своїх намірів. Велика кількість досліджень була присвячена темі інтенціональності у різних дисциплінах. Дж. Сірл розвинув поняття «мовленнєвих актів», тобто дій, які навмисно чи умовно виконує висловлювання тексту (Searle, 1969).

Хоча теорія мовленнєвих актів зробила вражаючий внесок у вивчення прагматики, вона має деякі внутрішні обмеження. Розглянемо спочатку «ілокутивні акти». У тексті роману Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі» є безліч таких прикладів, де дія досить прозора, тому що висловлювання саме по собі є дією:

[17.] *I'm sorry enough to apologize. «Мені достатньо шкода, щоб попросити пробачення» (Тан, 2005; Тан, 1989).*

Дієслова для дій поширених у юридичних і парламентських операціях називають перформативами. Проте повсякденне спілкування є набагато більш різноманітним і менш прозорим. Багато звичайних намірів навряд чи є завжди очевидними і їх можна зрозуміти лише з контексту. Тому теорія мовленнєвого акту є досить неповною у своїх звичайних рамках, і вона не в змозі оцінити взаємодію конвенцій із поточним контекстом. Наприклад:

[18.] *I wish you wouldn't do that, telling everybody I'm your daughter. Я б хотіла, щоб ти не розповідала всім, що я твоя донька* (Тан, 2005; Тан, 1989).

У цьому висловлюванні однієї з героїнь виражений прихований намір висловити своє почуття сорому через дії її матері.

Більш загальний підхід був розроблений П. Граймасом. Він пропонує набір «максимів», яких творці текстів зазвичай дотримуються в розмові. Максима кількості означає зробити свій внесок настільки інформативним, наскільки потрібно. Максима якості пов'язана з правдивістю і полягає в тому, щоб не подавати інформацію, яку ви вважаєте неправдою, або ту, для якої у вас немає відповідних доказів. Максима релевантності стосується того, що текст повинен бути актуальним. Максима способу зазначає, що важливо висловлювати наміри прозоро та чітко їх обґрунтовувати (Greimas, 1967).

У рамках цього дослідження необхідно також розглянути планування як здатність уявляти альтернативні майбутні стани та працю-

вати над досягненням конкретного бажаного. Розглянемо також інтерактивне планування. Наприклад, ваш план може вимагати переконати інших, що вони допоможуть вам у досягненні мети (Beaugrande&Dressler, 1981). Одна з героїнь роману прагне переконати іншу в тому, що її текст насправді непоганий і вона зможе його виправити.

[19.] – *June, I really don't think...*

– *Rewrites are free. I'm just as concerned about making it perfect as you are.*

– *Джун, я справді не думаю...*

– *Я перепишу це безкоштовно. Я так само, як і ти стурбована тим, щоб зробити текст ідеальним* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Наступним етапом цього дослідження є представлення критерію прийнятності, як вираження ставлення одержувача тексту в комунікації. У найбезпосереднішому розумінні цього терміну отримувачі тексту повинні прийняти мовну конфігурацію як когезійний і когерентний текст, який можна використовувати (Beaugrande&Dressler, 1981).

Відповідності між інтенціональністю та прийнятністю надзвичайно заплутані. У ширшому розумінні терміну «прийнятність» включає в себе прийняття як активну готовність брати участь у дискурсі та розділяти мету. Таким чином, прийняття є самостійною дією і передбачає вступ у взаємодію дискурсу з усіма можливими наслідками (Beaugrande&Dressler, 1981). Відмова прийняття традиційно здійснюється за допомогою явних сигналів. Наприклад, у романі «Клуб веселощів і удачі» це такий вираз:

[20.] – *Ma, I can't...I can't see you now. I'm busy.*

– *Мамо, я не можу... Я не можу бачити тебе зараз. я зайнята* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Термін інформативність використовують для позначення ступеня, до якого презентація знань є новою або несподіваною для одержувачів. Варто, зауважити, що інформативність тексту нерозривно пов'язана з його змістом.

Питання про те, як різні мовні системи взаємодіють, щоб визначити ці ймовірності, є набагато менш простим і недостатньо вивченим. Послідовність може складатися з синтаксично ймовірних елементів (отже, мати низьку інформативність з точки зору когезії), але концептуально малоімовірних (отже, мати високу інформативність у своїй когерентності) (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад:

[21.] – *You can't have luck when someone else has the skill.*

– *Ти не можеш мати везіння, коли хтось інший має навик* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Структура цього речення є звичайною, а отже інформативність низька з точки зору когезії, проте висока відповідно до когерентності через унікальність змісту.

[22.] – *Not too many good things, this menu.*

– *Не такий великий вибір, це меню* (Тан, 2005; Тан, 1989).

У цьому уривку незв'язна структура речення демонструє погане володіння мовою однієї з героїнь роману «Клуб удачі і веселоців». Відповідно це речення демонструє низьку інформативність відповідно до когерентності, проте високу інформативність через когезію.

Необхідно розглянути припущення про діапазон загальних ймовірностей, а саме діапазон із трьох порядків інформативності, кожен із яких достатньо широкий, щоб користувачі людської мови могли розрізнити їх під час фактичного спілкування.

Інформативність першого порядку передає максимальну передбачуваність. Змістовні слова є більш інформативними, як правило. Однак творець тексту може змінити звичайні ролі цих двох типів слів. Наприклад, в тексті можна зустріти незвичні випадки використання службових слів (Beaugrande&Dressler, 1981):

[23.] *I remembered watching my mother pushing a silver needle in and out. Я пам'ятаю, як моя мати вводила та виводила срібну голку* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Стандартними процедурами, застосованими до мовних одиниць першого порядку в комунікації, були б ті, які зрозумілі за замовчуванням і ті, яким зазвичай надається перевага над конкуруючими альтернативами (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад, одне з загальноновизнаних та прийнятих правил гри в шахи, описане в романі «Клуб веселоців і удачі»:

[24.] *The pawns can only move forward one step, except on the first move. Пішаки можуть рухатися вперед лише на один крок, за винятком першого ходу* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Коли значення мовної одиниці перебуває нижче верхнього діапазону ймовірності, ми отримуємо інформативність другого порядку.

[25.] *Some are seeds that are planted when you are born, placed there by your father and mother and their ancestors before them. Деякі з думок – це насіння, які посіяли ваші батьки у ваших головах, коли ви народилися, а перед тим їхні предки посіяли ці думки у них* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Цей уривок з роману містить доволі очевидну інформацію, проте вона оформлена незвичним чином із допомогою метафори «сіяти думки».

Мовні одиниці, які спочатку здаються поза набором більш-менш ймовірних варіантів

передають інформативність третього порядку. Це порівняно рідкі випадки, які вимагають багато уваги та ресурсів для опрацювання, але, натомість, є більш цікавими.

[26.] *A girl with a crooked nose is bound for misfortune. Дівчині з кривим носом загрожує нещастя* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Це твердження однієї з героїнь роману є абсолютно безглуздим і підкріплене лише її власним баченням. Безглуздість тексту є наслідком відсутності безперервності між подією та нашими знанням і досвідом (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад, у цьому уривку з роману подана інформація, яка не є логічною і стосовно якої важко пояснити причинно-наслідкові зв'язки:

[27.] *This house was built too steep, and a bad wind from the top blows all your strength back down the hill. Цей будинок побудований надто стрімко, і поганий вітер з вершини здуває всі ваші сили назад з пагорба* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Мовні явища, які суперечать детермінаційним знанням, дезорієнтують більше, ніж ті, які суперечать типовим. І порушення типових знань буде більше тривожним, ніж випадкових (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад, в одному з розділів роману «Клуб веселоців і удачі» одна з героїнь згадує як у дитинстві бачила китайця у костюмі Санта Клауса. Цей образ настільки не співпадав з образом Санти в її голові, що вона заявила:

[28.] *Santa Claus was not Chinese. Санта Клаус не був китайцем* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Термін ситуаційна зумовленість є загальним позначенням факторів, які роблять текст релевантним для поточної або повторюваної ситуації. Одним із найпростіших видів неправдоподібності є диспропорція частоти, яка підкреслює статистичний підхід до теорії інформації. Якщо присутня особа повторює певні слова чи конструкції так часто, як в цьому уривку з роману «Клуб веселоців і удачі», то моніторинг необхідний:

[29.] *It was the story she would always tell me when she was bored when there was nothing to do when every bowl had been washed and the Formica table had been wiped down twice when my father sat reading the newspaper. Це була історія, яку вона завжди розповідала мені, коли їй було нудно, коли не було чим зайнятися, коли всі миски були вимиті, а стіл Форміка двічі витертий, коли мій батько сидів і читав газету* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Моніторинг також може служити для того, щоб вказати на деяку відсутність безперервності, яку потрібно знизити, наприклад, коли дії людей здаються безпричинними:

[30.] – *She had a new idea inside her head, – said my father. – But before it could come out of her mouth, the thought grew too big and burst. It must have been a very bad idea.*

– У неї в голові була нова ідея, – сказав мій батько. – Але перш ніж вона встигла вирватися з її вуст, ця думка стала надто великою й вибухнула. Мабуть, це була дуже погана ідея (Тан, 2005; Тан, 1989).

Просто коментуючи неочікувані події, спостерігачі знову підтверджують свої власні судження та шукають подібного підтвердження від інших. Таким чином, спостереження за ситуацією надзвичайно вірогідне, коли різні учасники мають протилежні уявлення про те, що відбувається (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад у романі «Клуб веселощів і удачі» присутній діалог, де одну і ту саму подію учасники комунікації трактують по-різному. Дружина не їсть морозиво і чоловік це трактує як дієту, а мати і власне сама дружина знають, що вона його просто не любить.

Межа між моніторингом і управлінням ситуацією нечітка і її найкраще можна описати в термінах домінування. Управління ситуацією можна з користю дослідити з точки зору теорії планування. Якщо ресурси надто обмежені для досягнення цілей кожного учасника, можна очікувати, що виникне конфліктна ситуація. Наприклад:

[31.] – *This traitor, – read the executioner, – is sentenced to die the death of a thousand cuts.*

– Цей зрадник, – читав кат, – засуджений до смерті від тисячі порізів (Тан, 2005; Тан, 1989).

З цього прикладу можна зрозуміти, що кат виносить і виконує вирок, який вважає справедливим і очевидним для інших. Тому тут немає місця для будь-яких переговорів.

Р. Шанк пропонує набір для планування, який часто використовується під час переговорів щодо цілей. Ви можете просто попросити інших людей зробити щось або дати вам щось. Спровокувати якусь тему, де «провокування» є дискурсивною дією згадки про те, що вже відомо (Schank, 1975). Ви можете інформувати людей про причину, чому вони повинні співпрацювати. Також домовитись, щоб зробити їм послугу у відповідь, або дати їм щось, що вони бажають. Наприклад:

[32.] – *Please care for these babies with the money and valuables provided. When it is safe to come, if you bring them to Shanghai, 9 Weichang Lu, the Li family will be glad to give you a generous reward.*

– Будь ласка, подбайте про цих немовлят, ось вам гроші та цінності. Коли буде безпечно повертатись і ви привезете їх до Шанхаю, за адресою вулиця Вейчанг Лу 9, родина Лі буде рада дати вам щедру винагороду (Тан, 2005; Тан, 1989).

В цьому уривку з роману яскраво продемонстровано принцип компромісу. Один з учасників діалогу пропонує винагороду за надану послугу іншому учаснику.

Ви можете підвищити значення угоди, запропонувавши більш вигідні послуги або більш цінні речі. Ви можете погрожувати насильницькими діями або посилити перевагу за допомогою зброї чи інших методів. Наприклад:

[33.] *In fact, Harned Kelley & Davis threatened to sue if he walked away with even one client over the next year. Насправді компанія Harned Kelley & Davis погрожували подати до суду, якщо він піде хоч з одним клієнтом впродовж наступного року* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Як і багато інших процедур, планова ескаляція передбачає компроміс. Планувальник повинен знайти баланс між дієвістю та ефективністю. Компроміс часто зобов'язує витратити матеріальні ресурси, але в багатьох випадках він дає більший стимул (Beaugrande&Dressler, 1981).

Перейдемо до останнього критерію текстуральності, а саме до інтертекстуальності, що окреслює способи, якими створення та рецепція тексту залежать від знань учасників про інші тексти. Ці знання можуть бути застосовані за допомогою процесу, який можна описати терміном *посередництво*. Чим більша кореляція часу і процесу опрацювання між використанням поточного тексту та використанням текстів, які зустрічалися раніше, тим більше посередництво. Посередництво є набагато меншим, коли творці тексту цитують або посилаються на конкретні добре відомі тексти (Beaugrande&Dressler, 1981).

Наприклад, Еммі Тан використовує образи Королеви-Матері Західного Неба (Queen Mother of the Western Skies) та Майстра-Лучника (the Master Archer), які згадуються у багатьох китайських піснях, поезіях та романах. Вона описує виставу з цими героями китайської культури:

[34.] *And now a fairy – the Queen Mother of the Western Skies! – was flying toward the Master Archer. А тепер фея – Королева-мати західного неба! – летіла назустріч Майстру-Лучнику* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Проблема типу тексту ставить серйозний виклик для лінгвістичної типології, тобто

систематизації та класифікації мовних зразків. Хоча роман Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі», безсумнівно, є романом, він мало схожий на інші романи, які надійно входять у канон.

Другою проблемою інтертекстуальності є алюзія тексту. Вона описує те, як люди використовують або посилаються на добре відомі тексти. У принципі, творець тексту може посилатися на будь-який текст, але на практиці це найчастіше популярні тексти, оскільки вони відомі для більш широкої читацької аудиторії (Beaugrande&Dressler, 1981). Наприклад:

[35.] *I was Cinderella stepping from her pumpkin carriage with sparkly cartoon music filling the air. Я була Попелюшкою, яка виходила зі своєї карети з гарбуза під гучну музику з мультика* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Текст повинен відповідати критеріям інших текстів у тому самому дискурсі, а не лише намірам учасників і ситуаційній обстановці. Тему твору можна вибирати, розвивати та змінювати. Важливо зауважити, що текст можна використати для моніторингу інших текстів.

Р. Райхман стверджує, що зв'язність комунікації необов'язково є очевидною на основі спільних концепцій текстів. Вона пропонує розрізняти загальні «проблеми, що викликають занепокоєння» та конкретні події та ситуації, з якими учасники стикаються та про які хочуть поговорити (Reichman, 1978). Наприклад, в

цьому уривку з роману Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі» бабуся прагне навчити свою внучку бути слухняною і завдяки повчальній ілюстративній історії демонструє що стається з дітьми, які не слухають старших:

[36.] *Another time, Popo told me about a girl who refused to listen to her elders. One day this bad girl shook her head so vigorously to refuse her auntie's simple request that a little white ball fell from her ear and out poured all her brains, as clear as chicken broth. Іншого разу Попо розповіла мені історію про дівчину, яка відмовлялась слухати старших. Одного разу ця погана дівчина так енергійно похитала головою, щоб відмовити тітоньчиному простому прохання, що маленька біла кулька випала з її вуха і весь її мозок витік. Він був прозорий, як курячий бульйон* (Тан, 2005; Тан, 1989).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в результаті дослідження було здійснено нарративний аналіз критеріїв текстуальності в романі Еммі Тан «Клуб веселощів і удачі». Було проаналізовано кожен з критеріїв відповідно до теорії текстуальності В. Дресслера і Р. А. де Богранда. Для демонстрації і підтвердження теоретичних даних було використано приклади уривків з роману Еммі Тан “The Joy Luck Club” англійською мовою та його версії «Клуб веселощів і удачі» українською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тан Е. Клуб веселощів і удачі. Київ, 2005. 285 с.
2. Tan A. The Joy Luck Club. New York: G. P. Putnam's Sons, 1989. 352 p.
3. Beaugrande R. d., Dressler W. Introduction to Text Linguistic. London: Longman, 1981. 270 p.
4. Greimas A. La structure des actants du récit: Essai d'approche générative. *Word*. 23rd ed. London, 1967. P. 221–238.
5. Reichman R. Conversational coherency. *Cognitive Science*. 2nd ed. Amsterdam, 1978. P. 283–327.
6. Schank R. The structure of episodes in memory. *Representation and understanding studies in cognitive science*. New York, 1975. P. 237–272.
7. Searle J. Speech Acts. London: Cambridge, 1969. 90 p.
8. Tulving E. Episodic and semantic memory. *Organization of memory*. Cambridge, 1972. P. 382–404.

REFERENCES

1. Tan E. (2005). Klub veseloshchiv i udachi. [The Joy Luck Club]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Tan A. (1989). The Joy Luck Club. New York: G. P. Putnam's Sons.
3. Beaugrande R. d., Dressler W. (1981). Introduction to Text Linguistic. London: Longman.
4. Greimas A. (1967). La structure des actants du récit: Essai d'approche générative. *Word*. 23rd ed. London. P. 221–238.
5. Reichman R. (1978). Conversational coherency. *Cognitive Science*. 2nd ed. Amsterdam. P. 283–327.
6. Schank R. (1975). The structure of episodes in memory. *Representation and understanding studies in cognitive science*. New York. P. 237–272.
7. Searle J. (1969). Speech Acts. London: Cambridge.
8. Tulving E. (1972). Episodic and semantic memory. *Organization of memory*. Cambridge. P. 382–404.

STANDARDS OF TEXTUALITY IN THE NOVEL "THE JOY LUCK CLUB" BY AMY TAN

Karp Marta Andriivna

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics
Lviv Polytechnic National University
12, Stepana Bandery Str., Lviv, Ukraine*

Oliiarnyk Iryna Vasylivna

*Student at the Applied Linguistics Department
Lviv Polytechnic National University
12, Stepana Bandery Str., Lviv, Ukraine*

Linguistically speaking, the text is a communicative occurrence that meets seven standards of textuality. Textuality is the main property that makes a certain set of sentences a text. Cohesion, coherence, intentionality, acceptability, informativity, situationality, and intertextuality are its seven key standards. The text fails to serve a communicative purpose if any of the textuality standards are violated. Following the investigation, each standard was examined using V. Dressler and R. A. de Beaugrand's textuality theory. To illustrate and validate theoretical information, excerpts from the English and Ukrainian versions of Amy Tan's novel "The Joy Luck Club" were used. It is important to note that cohesion and coherence are considered to be the key standards, since they guarantee the text's structural-grammatical and semantic-content coherence. Other important standards are intentionality and acceptability, because these standards are more related to the content of the text. They serve to assess both the reader's comprehension and accurate interpretation of the text as well as the author's goal to convey their own vision. It is impossible not to take into account the standard of informativity, as the value of the text lies in its novelty. The next standard is situationality, which accounts for the appropriateness of the text in a current or recurring situation. The last, but not the least important standard is intertextuality. Intertextuality must be taken into account when writing a text of a specific type, because it affects whether the text will be able to make the expected impression on the reader. It is required to underline the significance of the interaction between all standards within the context of the study. The result of compliance with all textuality standards is a text that performs a communicative function.

Key words: *textuality, cohesion, coherence, intentionality, acceptability, informativity, situationality, intertextuality.*